

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2024 m. vasario 8 d.¹

Byla C-35/23 (*Greislzel*)ⁱ

**Tėvas
prieš
motiną,
dalyvaujant:
vaikui L.,**

vaiko teisių apsaugos kontrolieriui *ad litem*

(*Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – Tėvų pareigos – Tarptautinė jurisdikcija vaikų grobimo atvejais – Vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki neteisėto išvežimo į valstybę narę – Neteisėtas išvežimas į valstybę narę – Gražinimo iš valstybės narės į trečiąją šalį (Šveicariją) procedūra – 1980 m. Hagos konvencija“

1. Reglamente (EB) Nr. 2201/2003² Sąjungos teisės aktų leidėjas, be kita ko, nustatė, kurie teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl vaikų pagrobimo Europos Sąjungoje.

2. Šiame kontekste pateiktomis Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis siekiama, pirma, išvengti vaikų grobimo (neteisėto išvežimo ar laikymo) tarp valstybių narių ir, antra, grobimo atveju pasiekti, kad vaikas būtų sugrąžintas nedelsiant³.

3. Teisingumo Teismas, atsakydamas į įvairius prašymus priimti prejudicinį sprendimą, yra išaiškinęs Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“⁴. Vis dėlto nė viename iš tų prašymų nebuvo keliamas klausimas dėl šio straipsnio taikymo, kai pateiktas prašymas – kaip nagrinėjamu atveju – grąžinti vaiką į trečiąją šalį (Šveicariją), kurioje jis, be kita ko, iki neteisėto išvežimo neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos.

¹ Originalo kalba: ispanų.

ⁱ Šis pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies vardo, pavardės ar pavadinimo.

² 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243). Jis buvo panaikintas 2019 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentu (ES) 2019/1111 dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (OL L 178, 2019, p. 1), kuris šioje byloje netaikomas *ratione temporis*.

³ 2010 m. liepos 1 d. Sprendimo *Povse* (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400; toliau – Sprendimas *Povse*) 43 punktą.

⁴ 2023 m. liepos 13 d. Sprendimas *TT* (*Neteisėtas vaiko išvežimas*) (C-87/22, EU:C:2023:571; toliau – Sprendimas *TT*), 2021 m. kovo 24 d. Sprendimas *MCP* (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231; toliau – Sprendimas *MCP*), 2018 m. spalio 17 d. Sprendimas *UID* (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835) ir 2018 m. balandžio 10 d. Nutartis *CV* (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220).

4. Teisingumo Teismas taip pat yra priėmęs sprendimą dėl Reglamento Nr. 2201/2003 santykio su 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija⁵. Jeigu neklystu, iki šiol nereikėjo aiškinti, kokį poveikį prašymas *grąžinti* vaiką, pagrįstas šia konvencija, gali turėti jurisdikcijos nagrinėti prašymą dėl *globos*, pateiktą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, nustatymui.

I. Teisinis pagrindas

A. 1980 m. Hagos konvencija

5. Preambulėje nurodyta, kad šios konvencijos tikslas – tarptautiniu mastu apsaugoti vaikus nuo žalingų padarinių, kuriuos sukelia jų neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas, ir nustatyti tvarką, kuri užtikrintų greitą jų sugrąžinimą į valstybę, kurioje jie nuolat gyvena.

6. 12 straipsnio pirmoje ir antroje pastraipose nustatyta:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei pradedant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, byla nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.

Net jei procesas buvo pradėtas praėjus ankstesnėje pastraipoje nurodytam vienerių metų terminui, teismo ar administracinė institucija nurodo grąžinti vaiką, nebent būtų įrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.“

B. Sąjungos teisė. Reglamentas Nr. 2201/2003

7. 12 ir 17 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo la[biau] atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei [valstybės narės teismams], išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.

<...>

(17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma [1980 m. Hagos konvencija], papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis <...>“

⁵ Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija). Žr. neseniai priimtą 2023 m. vasario 16 d. Sprendimą *Rzecznik Praw Dziecka ir Prokurator Generalny (Sprendimo grąžinti vaiką vykdymo sustabdymas)* (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103). Nagrinėjamai bylai taip pat svarbūs 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), 2017 m. birželio 8 d. Sprendimas *OL* (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436; toliau – Sprendimas *OL*) ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *C. E. ir N. E.* (C-325/18 PPU ir C-375/18 PPU, EU:C:2018:739).

8. 8 straipsnyje („Bendroji jurisdikcija“) numatyta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos. [Šio straipsnio 1 dalis taikoma nepažeidžiant 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatų.]“

9. 10 straipsnyje („Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“) numatyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [kurioje vaikas prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

a) išvežimui ar negrąžinimui pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

arba:

b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka, ir įvykdoma bent viena iš [šių] sąlygų:

i) per vien[us] metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje vaikas buvo išvežtas ar yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;

ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;

iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [kurioje vaikas prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;

iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [kurioje vaikas prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

10. 11 straipsnyje („Vaiko grąžinimas“) nurodyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą [prašo valstybės kompetentingas institucijas] priimti sprendimą remiantis [1980 m. Hagos konvencija] sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei jis nuolat gyveno [iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo] valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>“

II. Faktinės aplinkybės, byla ir prejudiciniai klausimai

11. 2013 m. kovo mėn. L. tėvai (tėvas turi Vokietijos pilietybę, o motina – Lenkijos pilietybę) susituokė Vokietijoje, šalyje, kurioje jie iš pradžių gyveno kartu.

12. 2013 m. birželio mėn. tėvas dėl profesinių priežasčių persikėlė į Šveicariją. L. gimė 2014 m. lapkričio 12 d. Šveicarijoje, ji turi Vokietijos ir Lenkijos pilietybes.

13. Nuo 2015 m. sausio mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. pradžios L. gyveno su motina Vokietijoje. Tėvas reguliariai lankė motiną ir bendrą dukrą Vokietijoje, jie taip pat kartu praleisdavo atostogas.

14. 2016 m. balandžio 9 d. motina su L. persikėlė į Lenkiją. Iš pradžių tėvas lankė L. Lenkijoje.

15. Nuo 2017 m. balandžio 17 d. motina neleido tėvui bendrauti su L. ir be tėvo sutikimo užrašė L. į vaikų darželį Lenkijoje.

16. 2017 m. gegužės pabaigoje motina pranešė tėvui, kad ji ir L. persikelia gyventi į Lenkiją.

17. 2017 m. liepos 7 d. tėvas per Šveicarijos centrinę instituciją (*Bundesamt für Justiz in Bern* (Bernso federalinė teisingumo tarnyba, Šveicarija)) kreipėsi į Lenkijos teismus su prašymu grąžinti L. į Šveicariją.

18. 2017 m. gruodžio 8 d. *Sąd Rejonowy Krakowa-Nowej Huty* (Krokuvos Naujosios Hutos apylinkės teismas, Lenkija) atmetė tėvo prašymą grąžinti vaiką, motyvuodamas tuo, kad tėvas davė sutikimą motinai su L. neribotam laikui persikelti į Lenkiją ir kad, be kita ko, grąžinus vaiką kiltų didelė rizika L. gerovei, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio b punktą.

19. 2018 m. balandžio 17 d. *Sąd Okręgowy Krakowa* (Krokuvos apygardos teismas, Lenkija) atmetė tėvo apeliacinį skundą dėl šio sprendimo.

20. 2017 m. rugsėjo 27 d. motina Lenkijoje pateikė prašymą nutraukti santuoką. 2018 m. birželio 5 d. *Sąd Okręgowy Krakowa* (Krokuvos apygardos teismas) laikinai suteikė motinai dukters globos teises ir sureguliuavo tėvo išlaikymo prievolę jū vaikui.

21. 2018 m. birželio 29 d. tėvas pagal 1980 m. Hagos konvenciją pateikė *Bundesamt für Justiz in Bonn* (Bonos federalinė teisingumo tarnyba, Vokietija) prašymą grąžinti L. Vėliau jis jį atsiėmė.

22. 2018 m. liepos 13 d. tėvas *Amtsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino apylinkės teismas, Vokietija) iškėlė bylą, kurioje pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą. 2018 m. liepos 13 d. šiam teismui pateiktame savo prašyme jis reikalavo:

- visų pirma jam perduoti išimtinę tėvų valdžią L., o jei šis prašymas būtų netenkintas – suteikti teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą (prašymo I punktas),
- taip pat įpareigoti motiną nuo sprendimo įsigaliojimo momento grąžinti vaiką tėvui į Šveicariją (prašymo II punktas).

23. Šioje byloje:

- tėvas nurodė, kad jis ir vaiko motina 2015 m. susitarė ateityje kartu su L. gyventi Šveicarijoje. 2016 m. balandžio mėn. motina nusprendė laikinai persikelti į Lenkiją. Tėvas sutiko, bet buvimo Lenkijoje laikotarpį aiškiai apribojo⁶,
- motina šiuos argumentus paneigė. Ji teigė, kad tėvas davė sutikimą L. persikelti į Lenkiją, tačiau jie abu nesutarė, kad persikėlimas yra laikinas. Jie taip pat nesutarė dėl (būsimo) persikėlimo į Šveicariją.

24. 2019 m. birželio 3 d. *Amtsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino apylinkės teismas) atmetė tėvo prašymą, motyvuodamas tuo, kad neturi tarptautinės jurisdikcijos. Šis teismas pažymėjo, kad tėvas neįrodė, jog buvo sudarytas konkretus susitarimas dėl terminuoto L. gyvenimo Lenkijoje laikotarpio. Informacija, kurią tėvas pateikė 2019 m. gegužės 9 d. teismo posėdyje, prieštarauja jo ankstesniems 2018 m. rugpjūčio 3 d. procesiniame dokumente pateiktiems argumentams, iš kurių matyti, kad tėvai dar 2017 m. gegužės mėn. svarstė apie gyvenimo Lenkijoje trukmę.

25. 2019 m. liepos 8 d. tėvas *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) pateikė apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo. Nagrinėjant šį apeliacinį skundą jis pakartojė pirmosios instancijos teisme pateiktus argumentus ir nurodė, kad:

- pirmosios instancijos teismo jurisdikcija kyla iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 6 dalies, siejamos su 11 straipsnio 7 dalimi, ir iš 10 straipsnio. *Sąd Rejonowy Krakowa-Nowej Huty* (Krokvos Naujosios Hutos apylinkės teismas) savo 2017 m. gruodžio 8 d. sprendime konstatavo, kad L. gyvenamoji vieta, prieš jai persikeliant į Lenkiją, buvo ne Šveicarijoje, o Vokietijoje,
- šiuo atveju taikomi principai, kuriais grindžiama 1980 m. Hagos konvencijoje numatyta procedūra. Pagal juos vaiko grąžinimui prieštaraujantis asmuo turi įrodyti, kad asmuo, kuris (kartu) rūpinosi vaiku, neprieštaravo ar *a posteriori* sutiko, kad vaikas būtų išvežtas arba laikomas. Tokio įrodymo, kad tėvas davė sutikimą dėl neterminuoto laikotarpio, motina nepateikė.

26. Be to, tėvas prašė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, o *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukštesnysis apygardos teismas) jo prašymą patenkino; jis pateikė Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

„Kokiu mastu Reglamento Nr. 2201/2003 10 ir 11 straipsniuose nustatytas reguliavimo mechanizmas taikomas tarp ES valstybių narių vykdomoms procedūroms?

⁶ 2019 m. gegužės 9 d. surengtame teismo posėdyje, į kurį motina neatvyko, nors šaukimas į teismą jai buvo tinkamai įteiktas, tėvas nurodė, kad 2016 m. sausio 29 d. kalbėdami telefonu tėvai susitarė, jog L. liks Lenkijoje ne ilgiau kaip dvejus ar trejus metus ir kad bet kuriuo atveju vėliau lankys darželį Šveicarijoje.

Konkrečiai:

1. ar tokiu atveju, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš jį išvežant buvo ES valstybėje narėje (Vokietijoje) ir ES valstybė narė (Lenkija) bei trečioji šalis (Šveicarija) įvykdė Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų <...> grindžiamą grąžinimo procedūrą, per kurią buvo atsisakyta grąžinti vaiką, taikomas Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis, dėl ko išlaikoma ankstesnės gyvenamosios vietos valstybės teismų jurisdikcija?

Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Kokie reikalavimai, taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį, turi būti keliami siekiant pagrįsti jurisdikcijos išlaikymą?
3. Ar Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 6–8 dalys taikomos ir tokiu atveju, kai Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų grindžiamą grąžinimo procedūrą vykdo trečioji šalis ir ES valstybė narė, į kurią vaikas buvo išvežtas, jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš jį išvežant buvo kitoje ES valstybėje narėje?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

27. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teisme gautas 2023 m. sausio 25 d.

28. Rašytines pastabas pateikė Vokietijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija. Šios šalys ir vaiko tėvas dalyvavo 2023 m. gruodžio 7 d. vykusiame teismo posėdyje.

IV. Analizė

29. Teisingumo Teismo nurodymu iš esmės nagrinėsiu antrąjį prejudicinį klausimą, susijusį su Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje numatytais sąlygomis, taikomomis siekiant nustatyti, kuris teismas turi jurisdikciją tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos šioje byloje⁷.

30. Analizuosiu tokia tvarka:

- pirmajame skirsnyje trumpai išnagrinėsiu jurisdikcijos suteikimo taisykles vaikų grobimo atvejais (Reglamento Nr. 2201/2003 8 ir 10 straipsniai),
- antrajame skirsnyje nagrinėsiu prašymų grąžinti pagrobtą vaiką profilius, nes tokie prašymai yra viena iš jurisdikcijos išlaikymo sąlygų pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį,
- savo analizę baigsiu paaiškinimu, kokį poveikį pagrindinei bylai galėtų turėti antrajame skirsnyje pateiktos pastabos,

⁷ Remsiuosi prielaida, kad L. tėvas turėjo jos globos teises ir kad išvežimas, kuriam jis iš pradžių pritarė, vėliau tapo neteisėtas. Jeigu išvežimas nėra neteisėtas, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis paprasčiausiai netaikomas. Neaišku, ar nagrinėjamoje byloje ši sąlyga įvykdyta; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- galiausiai atkreipsiu dėmesį į kitas konkrečias problemas, kurias nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

A. Taisyklės, pagal kurias suteikiama tarptautinė jurisdikcija vaikų grobimo atveju

31. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą „bendrosios jurisdikcijos“ taisyklę „[v]alstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje“.

32. Toks jurisdikcijos priskyrimas atitinka (geografinio) artumo principą, kuris yra sistemos pagrindas⁸.

33. Šios taisyklės išimtis yra atvejai, kai vaikas praranda nuolatinę gyvenamąją vietą vienoje valstybėje narėje ir ją įgyja kitoje valstybėje narėje, tačiau pastarosios valstybės narės teismams nesuteikiama tarptautinės jurisdikcijos. Taip būna visų pirma tada, kai vaikai buvo neteisėtai išvežti (arba laikomi).

34. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį vaiko pagrobimo atveju jurisdikciją iš esmės išlaiko valstybės narės, kurioje vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo iki neteisėto išvežimo (arba laikymo), teismai. Taip užtikrinama, kad:

- vaiką pagrobęs vienas iš tėvų negautų naudos iš neteisėtos veikos. Jeigu galėtų pateikti prašymą dėl vaiko globos naujos gyvenamosios vietos valstybės narės teismuose, jis įgytų nepagrįstą pranašumą⁹,
- atitinkamai būtų atgrasyta nuo tarptautinio vaikų grobimo praktikos, o šio tikslo iš esmės yra siekiama Reglamentu Nr. 2201/2003¹⁰.

35. Vis dėlto valstybės narės, kurioje vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo prieš pat neteisėtai jį išvežant, tarptautinė jurisdikcija nėra išlaikoma neribotai.

36. Iš tiesų nuo tam tikro momento šią jurisdikciją galima perduoti vaiko *naujos* nuolatinės gyvenamosios vietos teismams, jeigu įvykdytos tam tikros Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje nustatytos sąlygos.

37. Taip visų pirma yra tuo atveju, jeigu globos teisių turėtojas:

- pritaria vaiko išvežimui (Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio a punktas) arba

⁸ Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamoji dalis. Be kita ko, žr. Sprendimo *TT* 33 punktą ir 2023 m. balandžio 27 d. Sprendimo *CM (Persikėlusio vaiko bendravimo teisės)* (C-372/22, EU:C:2023:364) 21 ir 22 punktus. Dėl fizinės vaiko buvimo vietos svarbos nustatant jo nuolatinę gyvenamąją vietą ir esminio buvimo vietos ryšio su geografinio artumo kriterijumi žr. 2018 m. spalio 17 d. Sprendimą *UD* (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835).

⁹ Bent jau procesinį ir galbūt materialinį pranašumą: pagrobėjui savo neteisėta veika pavyktų sukurti ryšį, pateisinantį tarptautinės jurisdikcijos suteikimą jo interesams galbūt palankesniais teismui (nagrinėjant bylą iš esmės).

¹⁰ Visų pirma Sprendimo *TT* 36 punktas.

– tam tikrą laiką nesiima konkrečių veiksmų¹¹ ir galiausiai vaikas susigyvena su nauja aplinka (Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punktas)¹². Taigi asmens, kuriam priklauso neteisėtai išvežto vaiko globa, pasyvumas gali turėti įtakos vienos valstybės narės jurisdikcijos perdavimui kitai valstybei narei¹³.

B. Prašymas grąžinti ir Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktis

38. Kaip minėjau, prašymas grąžinti vaiką yra viena iš Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunkčio taikymo sąlygų.

39. Pagal šią nuostatą, jeigu yra susiklosčiusios kitos joje numatytos aplinkybės, prašymo *grąžinti* vaiką nepateikimas (valstybės narės, į kurią jis neteisėtai išvežtas, institucijoms), kai jo buvimo vieta žinoma (arba turėtų būti žinoma), yra tarptautinės jurisdikcijos pasikeitimą galintis lemti veiksnys.

40. Vis dėlto Reglamente Nr. 2201/2003 neapibrėžta, ką reiškia sąvokos „grąžinti“ ar „prašymas grąžinti vaiką“. Šios sąvokos taip pat neapibrėžtos nei 1980 m. Hagos konvencijoje, kurią papildė Reglamentas Nr. 2201/2003¹⁴, nei 1996 m. Hagos konvencijoje¹⁵.

1. Prašymas grąžinti vaiką į kitą valstybę narę nei ta, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta iki iškėlimo

41. Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes reikia nustatyti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktis taikomas prašymui grąžinti *siaurąja prasme*¹⁶, kai juo reikalaujama vaiką *grąžinti į kitą valstybę nei ta, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo*¹⁷.

¹¹ Veiksmų, susijusių su grąžinimu arba tėvų pareigomis: i–iii papunkčiai. iv papunktyje numatyta, kad jurisdikcija perduodama priėmus sprendimą dėl globos, kai, be kita ko, yra susiklosčiusios b punkte nurodytos bendros aplinkybės.

¹² Vaikas turi būti gyvenęs paskirties valstybėje narėje ne mažiau kaip vienus metus nuo tada, kai globos turėtojas sužinojo arba turėjo sužinoti vaiko buvimo vietą. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkte vaiko integracija naujoje valstybėje nurodyta kaip sąlyga, nesusijusi su nuolatinės gyvenamosios vietos toje valstybėje įtvirtinimu.

¹³ Sprendimo MCP 54 punktas.

¹⁴ Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamoji dalis ir 2014 m. spalio 14 d. Nuomonės Nr. 1/13 (*Trečiųjų valstybių prisijungimas prie Hagos konvencijos*) (EU:C:2014:2303) 85 punktas. Šių dviejų dokumentų ryšys yra akivaizdus, kalbant apie Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį: 2023 m. vasario 16 d. Sprendimo *Rzecznik Praw Dziecka ir Prokurator Generalny (Sprendimo grąžinti vaiką vykdymo sustabdymas)* (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103) 62 punkte, kaip ir Nuomonės Nr. 1/13 78 punkte, Teisingumo Teismas šią nuostatą ir 1980 m. Hagos konvencijos 8–11 straipsnius apibūdino kaip „nedalomą normų visumą“. 10 straipsnio atveju tas ryšys nėra toks glaudus: šiuo požiūriu išlaikant dokumentų nuoseklumą galima teigti, kad 10 straipsnyje numatytiems prašymams grąžinti vaiką 1980 m. Hagos konvencija netaikoma ir kad tam tikri prašymai grąžinti nepatenka į šio straipsnio taikymo sritį, net jeigu jiems yra taikoma ta konvencija.

¹⁵ 1996 m. spalio 19 d. Hagoje sudaryta Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (toliau – 1996 m. Hagos konvencija). Jos 7 straipsnis, kuris funkcinio požiūriu atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, yra viršesnis už 1980 m. Hagos konvencijos 16 straipsnį: žr. Paul Lagarde parengto aiškinamojo pranešimo, paskelbto dokumente *Actas y Documentos de la Decimotava Sesión de la Conferencia de La Haya de Derecho Internacional Privado* (1996), II t., p. 532 ir paskesni (toliau – P. Lagarde pranešimas), 46 punktą. Reglamente Nr. 2201/2003 ispanų kalba vartojama sąvoka „restitución“ („grąžinimas“), o abiejose Hagos konvencijose – „retorno“ („grąžinimas“). Anglų ir prancūzų kalbomis (jomis parengtos abi autentiškos konvencijų versijos) visuose trijuose dokumentuose vartojami žodžiai „retour“ ir „return“. Iš esmės šiuose dokumentuose reikšmė yra ta pati (vis dėlto žr. pirmesnę išnašą).

¹⁶ Turiu omenyje prašymą, kurio vienintelis tikslas – kuo greičiau grąžinti vaiką į kilmės valstybę, nenagrinėjant esminių klausimų dėl tėvų pareigų.

¹⁷ Autentiškose 1980 m. Hagos konvencijos preambulės versijose minimas vaiko ar vaikų grąžinimas „dans l'État de sa résidence habituelle“ ir „to the State of their habitual residence“. Vis dėlto 1 straipsnyje tokio patikslinimo nepateikta.

42. Iš pirmo žvilgsnio neatrodo, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunkčio nuostatą¹⁸ būtų privaloma prašyti vaiką grąžinti būtent į *valstybę narę, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą išvežimą*.

43. Kaip minėjau, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsniu siekiama atgrasyti nuo neteisėto išvežimo iš vienos valstybės narės į kitą. Šiuo tikslu į reglamentą įtrauktos taisyklės, kad tam tikromis sąlygomis atsisakoma suteikti jurisdikciją valstybės narės, kurioje neteisėtai išvežtas vaikas įgijo *naują* nuolatinę gyvenamąją vietą, teismams.

44. Siekdamas to paties tikslo Teisingumo Teismas jurisdikcijos perdavimo sąlygas pasirinko aiškinti siaurai¹⁹. Vadovaujantis ta pačia logika galima teigti, kad kuo lanksčiau aiškinamos sąlygos, taikomos siekiant išlaikyti jurisdikciją valstybėje narėje, kurioje buvo *ankstesnė* vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, tuo geriau galima apsaugoti nurodytą tikslą²⁰.

45. Vadinasi, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktis gali būti taikomas prašymui grąžinti vaiką, kuriuo siekiama, kad vaikas būtų „grąžintas“ į kitą valstybę (valstybę narę, taip pat galbūt trečiąją šalį) nei ta, kurioje buvo jo *ankstesnė* nuolatinė gyvenamoji vieta.

46. Vis dėlto manau, kad dėl tokio *at viro* Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunkčio aiškinimo, kuriam pritaria Komisija ir L. tėvas, kyla didelių sunkumų.

47. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje nustatyta jurisdikcijos taisyklė yra specialioji, palyginti su 8 straipsnio 1 dalyje numatyta bendrąja taisykle. Kaip specialioji taisyklė, ji „aiškintina siaurai, todėl jos negalima aiškinti kaip taikytinos <...> reglamente aiškiai neįtvirtintiems atvejams“²¹.

48. Šiuo klausimu primenu, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje ne tik nustatyta išimtinė jurisdikcija, bet ir nurodytos aplinkybės, kuriomis ši jurisdikcija išlaikoma arba, priešingai, perduodama jurisdikciją paprastai turintiems teismams, t. y. valstybės narės, kurioje yra dabartinė vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismams.

49. Net jei nauja nuolatinė gyvenamoji vieta įgyta dėl to, kad vaikas buvo neteisėtai išvežtas²², valstybės narės, kurioje vaikas jau turi tam tikrų tvirtų ryšių, teismai gali geriau įvertinti vaiko interesams naudingas priemones, nes geografiniu požiūriu yra arti vaiko aplinkos²³.

¹⁸ Remdamasis Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio tekstu Teisingumo Teismas Sprendimo *MCP* 39 ir 40 punktuose konstatavo, kad „šioje nuostatoje įtvirtinti jurisdikcijos suteikimo vaiko grobimo atveju kriterijai taikomi situacijai, susiklosčiusiai valstybių narių teritorijoje“. Jis pridūrė, kad „[šiam straipsnyje] reglamentuojamas [tik] jurisdikcijos klausimas vaikų grobimo valstybėse narėse atvejais“. Toje byloje buvo kilęs klausimas, kaip nuostatą aiškinti tuo atveju, kai neteisėtai išvežus vaiką į trečiąją šalį jo nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma toje šalyje. Šios faktinės aplinkybės skiriasi nuo nurodytųjų nagrinėjamoje byloje, kurioje vaiką prašoma grąžinti į Šveicariją, tačiau jis neteisėtai buvo išvežtas iš Vokietijos į Lenkiją, todėl negalima nuspręsti, kad šiuo atveju abejonės galima išsklaidyti remiantis vien ankstesnėje byloje išdėstytais argumentais (įskaitant argumentą dėl pažodinio aiškinimo).

¹⁹ Sprendimo *Povse* 45 punktą. Šiame sprendime buvo nagrinėjamas Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto iv papunktis ir sąvoka „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiką grąžinti“. Teisingumo Teismas pripažino, kad šią sąvoką atitinka tik galutinis sprendimas.

²⁰ Manau, kad pritariantieji šiam argumentui jį grindžia (kaip ir Komisijos atstovas teismo posėdyje) 2018 m. balandžio 10 d. Nutarties CV (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220) 51 punktu. Jame Teisingumo Teismas Sprendimo *Povse* nuostatas dėl Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunkčio išplėtė ir taikė 10 straipsnio a punktui ir kitiems 10 straipsnio b punkto papunkčiams.

²¹ Sprendimo *MCP* 47 punktą.

²² Be kita ko, nepaisant neteisėtai išvežto vaiko situacijos laikinumo, apie kurį užsiminiau 28 išnašoje.

²³ Neatrodė, kad net ir tokiais atvejais būtų ginčijama, jog vaiko naujos nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai yra geriausioje padėtyje (žr. Sprendimo *MCP* 60 punktą). Šie teismai paprastai taip pat yra tinkamesni nagrinėti bylą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnį (Sprendimo *TT* 44 punktą).

50. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsniu teisės aktų leidėjas, „reglamentuodamas jurisdikcijos <...> suteikimo klausimą, norėjo įtvirtinti pusiausvyrą tarp poreikio užkirsti kelią vaiko grobikui gauti naudos iš neteisėtos veikos <...> ir vaikui arčiausio teismo galimybės nagrinėti bylas dėl tėvų pareigų“²⁴.

51. Norint teisingai suprasti Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, taigi ir jame nustatytas sąlygas, svarbiausia yra rasti šią pusiausvyrą.

52. Manau, kad tokią pusiausvyrą galima geriau užtikrinti pateikus prašymą grąžinti vaiką į valstybę narę, kurioje jis gyveno prieš pat neteisėtą išvežimą (nagrinėjamu atveju – Vokietiją), nei prašymą grąžinti, kurį patenkinus vaikas būtų išvežtas²⁵ į kitą valstybę (Šveicariją), o ne į minėtą valstybę, arba liktų valstybėje, kurioje šiuo metu gyvena (Lenkijoje).

53. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkte išsamiai aprašyti veiksmai, kurių asmuo turi imtis, kad išvengtų tarptautinės jurisdikcijos pasikeitimo:

- dėl pagrobimo fakto jis turi per tam tikrą terminą pateikti prašymą grąžinti vaiką valstybės, kurioje yra vaikas, institucijoms²⁶,
- pagal 1980 m. Hagos konvenciją priėmus sprendimą negrąžinti vaiko, jis turi nedelsdamas pateikti prašymą dėl vaiko globos²⁷ valstybės, kurioje buvo ankstesnė vaiko gyvenamoji vieta, institucijoms (jeigu tokio prašymo dar nėra pateikta).

54. Manau, kad nustatant, jog jurisdikcijos išlaikymas priklauso nuo šių konkrečių teisinių veiksmų, Reglamentu Nr. 2201/2003 siekta sureguliuoti ne tik globos teisių turėtojo nesutikimą su vaiko pagrobimu, bet ir daugiau aspektų.

²⁴ Sprendimo *MCP* 59 punktą. Dėl šios priežasties (be visų kitų) toje byloje Teisingumo Teismas atsisakė neribotai išplėsti iš Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio kylančią jurisdikciją, jeigu vaikas neteisėtai išvežtas į trečiąją šalį, kurioje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą.

²⁵ Atkreipti dėmesį į tai, kad taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį svarbus yra prašymo pateikimas, o ne jo rezultatas. Tarptautinės jurisdikcijos savaime neprarandama, jeigu pateikus prašymą priimamas sprendimas negrąžinti: tokiu atveju situacija tampa tokia, kaip numatyta b punkto iii papunktyje.

²⁶ 10 straipsnio b punkto i ir ii papunkčiai.

²⁷ Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto iii papunktis. Šis papunktis taikomas tik tuo atveju, kai pagal 1980 m. Hagos konvenciją buvo pateiktas prašymas grąžinti vaiką ir jis atmetas. Tokia yra bendra Sąjungos valstybių narių sistema, taikoma prašymams grąžinti vaikus; pagal ją nedraudžiama taikyti kitų sistemų, jeigu jos yra palankesnės siekiant susigrąžinti vaiką. 10 straipsnio b punkto iii papunkčio taisyklė pagrįstai apima ir pastarąsias sistemas.

55. Atsižvelgiant į vaiko interesus, reglamente skatinama įgyvendinti mechanizmus, skirtus laikinai padėčiai kuo greičiau nutraukti²⁸, vadovaujantis Europoje įtvirtinto tarptautinio vaikų grobimo reguliavimo logika²⁹. Iki neteisėto išvežimo buvusios padėties atkūrimas yra pirmasis esminis žingsnis norint sureguliuoti pagrobto vaiko padėtį³⁰. Manau, kad siekiant šio tikslo būtina reikalauti grąžinti vaiką būtent į tą valstybę narę, iš kurios jis išvežtas.

56. Prašymas grąžinti vaiką į kitą valstybę nei ta, kurioje jis nuolat gyveno iki neteisėto išvežimo, yra vienas iš būdų pasipriešinti tokiam išvežimui, tačiau nepadeda siekti nurodyto tikslo. Vis dėlto pateikus tokį prašymą apribojami atvejai, kuriais jurisdikciją turi vaiko dabartinės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai, t. y. arčiausiai vaiko esantys teismai.

57. Taigi nepritariu tam, kad prašymas grąžinti vaiką į kitą valstybę nei ta, kurioje buvo nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai jis neteisėtai išvežtas, būtų laikomas „prašymu grąžinti“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį.

2. Prašymas grąžinti ir prašymas dėl globos

58. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje nustatyta:

- *prašymo grąžinti* pateikimas yra aiški sąlyga, taikoma globos prašytojui, kai jis sužino (arba turėjo sužinoti) apie vaiko buvimo vietą, siekiant išlaikyti tarptautinę jurisdikciją valstybėje, kurioje buvo ankstesnė vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta,
- valstybės narės, į kurią vaikas išvežtas, institucijoms negalima pateikti kitų prašymų, išskyrus prašymą grąžinti vaiką.

59. Kaip minėjau, siekiant išlaikyti valstybės narės, kurioje vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo iki neteisėto išvežimo, jurisdikciją, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį privaloma inicijuoti procesą siekiant grąžinti vaiką į tą šalį.

60. Šiuo požiūriu prašymas grąžinti vaiką ir prašymas dėl globos, kuri patenkinus vaikas būtų grąžintas, gali atrodyti kaip lygiaverčiai.

²⁸ Padėtis laikina teisiniu požiūriu, nes taip nusprendė pats teisės aktų leidėjas, taip pat faktiniu požiūriu, nepaisant to, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, į kurią jis buvo neteisėtai išvežtas. Aiškinant *a contrario sensu*, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punktą kilmės valstybės narės teismų jurisdikcija neišnyksta, jeigu praėjus vieniems metams po to, kai globos teisių turėtojas sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, vaikas dar nėra susigyvenęs su nauja aplinka, nors ir įgijo ten nuolatinę gyvenamąją vietą. Primenu, kad taikant 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnio pirmą pastraipą, jeigu tuo metu, kai pradedama grąžinimo procedūra, nėra praėję vieni metai nuo vaiko pagrobimo, paskirties valstybės institucijos turi nurodyti grąžinti vaiką. Prie konvencijos pridėto Elisa Pérez Vera aiškinamojo pranešimo, paskelbto dokumente *Actas y Documentos de la Decimocuarta Sesión de la Conferencia de La Haya de Derecho Internacional Privado (1980)*, III t., p. 426 ir paskesni (toliau – E. Pérez Vera pranešimas), 107 punkte šio termino nustatymas aiškinamas kaip bandymas „vaiko integracijos“ kriterijų paversti objektyvia teisės norma. Vis dėlto konvencijos 12 straipsnio antroje pastraipoje numatyta, kad taip pat yra privaloma nurodyti grąžinti vaiką, net jei grąžinti prašoma vėliau, jeigu neįrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.

²⁹ Parengtuose teisės aktuose atsižvelgiama į *tipinę* faktinę situaciją, kai ankstesnės vaiko gyvenamosios vietos valstybėje išlieka pagrindiniai elementai, dėl kurių ši valstybė buvo laikoma jo „aplinka“. Savo ruožtu E. Pérez Vera pranešimo 110 punkte aprašyta *netipinė* situacija, kai vaiko aplinka yra „visų pirma šeimos aplinka“ ir prašantis grąžinti vaiką asmuo nebegyvena valstybėje, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta iki išvežimo. Atsižvelgiant į praktinius sunkumus, kurių kiltų grąžinant vaiką į tą valstybę, pranešime siūloma 1980 m. Hagos konvencijoje numatyti, kad vaiką leidžiama perduoti paskirties valstybei. Teismo posėdyje L. tėvo atstovas rėmėsi šiuo pranešimo punktu, siekdamas pagrįsti kitokį Reglamento Nr. 2201/2003 aiškinimą nei tas, kuriam pritariu. Vis dėlto net darant prielaidą, kad pagrindinės bylos faktinės aplinkybės atitinka pranešime aprašytą situaciją, neatrodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų apsvarstęs šį netipinį atvejį ir jo pasekmes, susijusias su tarptautine jurisdikcija.

³⁰ Primenu, kad Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiama užkirsti kelią vaikų grobimui tarp valstybių narių. Jeigu toks grobimas vis dėlto įvykdytas, tikslas yra „pasiiekti, kad vaikas būtų sugrąžintas nedelsiant“ (Sprendimo *Povse* 43 punktą). Grąžinimas yra toks svarbus, kad, vadovaujantis 1980 m. Hagos konvencijos logika, prieš pateikiant prašymą dėl globos reikia sulaukti, kol bus nuspręsta dėl prašymo grąžinti vaiką. 1996 m. Hagos konvencijoje laikomasi to paties požiūrio, nors ji yra šiek tiek lankstesnė (šios išvados 31 išnaša).

61. Vis dėlto vaikų grobimo bylose lemiamą reikšmę turi laiko veiksnys³¹. Dėl to taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį prašymas, kurio vienintelis tikslas yra nedelsiant grąžinti vaiką ir kuris dėl šios priežasties nagrinėjamas skubos tvarka, nėra tapatus prašymui, pagal kurį sprendimas dėl globos priimamas išsamiai išnagrinėjus ginčo esmę globos byloje³².

62. Taikant sisteminių aiškinimą, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje numatyto *prašymo grąžinti* pakeitimo *prašymu dėl globos* taip pat negalima pagrįsti. Iš šio straipsnio b punkto i, ii ir iii papunkčiuose³³ pateiktos sekos matyti, kad prašymas dėl globos pateikiamas vėliau už prašymą grąžinti. Šiuose papunkčiuose kartu aprašyta veiksmų, kurių reikia imtis sužinojus vaiko buvimo vietą, seka esant „tipinei“ situacijai, kai dar nepateiktas prašymas dėl globos.

63. Tada, norint išlaikyti jurisdikciją valstybėje narėje, kurioje vaikas turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą iki pagrobimo, turi būti: kreiptasi dėl vaiko grąžinimo į (naujos) valstybės narės, į kurią jis buvo išvežtas, institucijas (i papunktis); atkakliai bandoma jį grąžinti (ii papunktis); atmetus prašymą grąžinti³⁴, nedelsiant pateiktas prašymas dėl globos valstybėje narėje, į kurią vaikas išvežtas (iii papunktis).

64. Galiausiai manau, kad siekdamas išsaugoti valstybės narės, kurioje vaikas gyveno ir iš kurios jis buvo neteisėtai išvežtas, jurisdikciją, vaiko globos siekiantis asmuo (žinantis arba turintis žinoti, kur vaikas yra) turi pateikti prašymą nedelsiant jį grąžinti. Kai tik asmuo sužino vaiko buvimo vietą³⁵, jis neturi galimybės rinktis, ar pareikšti ieškinį dėl esmės, ar prašyti nedelsiant grąžinti vaiką³⁶. Jeigu prašymas grąžinti nepateikiamas arba pateikiamas pavėluotai, jurisdikcija priimti sprendimą dėl globos pereina valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, institucijoms³⁷.

³¹ Jis toks svarbus, kad 1980 m. Hagos konvencijoje siekta nustatyti, jog prašymas dėl globos gali būti pateiktas tik jeigu gautas prašymas grąžinti (žr. 34 straipsnį ir E. Pérez Vera pranešimo 40 punktą). Šis probleminis klausimas taip pat reglamentuojamas 1996 m. Hagos konvencijoje, kurioje tik išimtiniais atvejais pripažįstamas lankstesnis sprendimas (P. Lagarde pranešimo 168 punktas).

³² Kalbant apie valstybių narių tarpusavio santykius, Reglamentu Nr. 2201/2003 neabejotinai palengvintas sprendimo dėl globos pripažinimas, nes kyla mažiau problemų dėl laiko veiksnio, kuris kitomis aplinkybėmis buvo lemiamas (šios išvados 31 išnaša). Vis dėlto globos procedūros struktūrą ir trukmę nustato valstybės narės ir nėra taisyklės dėl sprendimo priėmimo termino, priešingai nei Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies atveju. Primenu, kad tokia taisyklė buvo numatyta Komisijos pasiūlyme (žr. Dokumento COM(2002) 222 *final* 21 straipsnio b punkto ii papunktį).

³³ Šiame kontekste iv papunktis yra tam tikru mastu savarankiškas. Jame iš esmės kalbama apie sprendimus dėl globos, nesusijusius su vaiko grąžinimu ir priimtus valstybėje narėje, kurioje vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo iki jo išvežimo. Atrodo, kad šis papunktis taikomas bet kokiam sprendimui dėl globos: nėra jokių nuorodų, kad turimas omenyje sprendimas, priimtas atlikus iii papunktyje nurodytą veiksmą.

³⁴ Reglamente Nr. 2201/2003 neapibrėžta situacija, kai prašymas patenkinamas.

³⁵ Iki to laiko taip pat galima prašyti grąžinti, tačiau grąžinimo materialiai įgyvendinti neįmanoma, todėl neatrodo pagrįsta *reikalauti* šio žingsnio kaip sąlygos siekiant išlaikyti jurisdikciją valstybėje narėje, kurioje buvo ankstesnė vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta. Be to, kyla akivaizdžių praktinių problemų, pavyzdžiui, neaišku, kurios institucijos yra kompetentingos nurodyti grąžinti, nors prašymo perdavimas kitai institucijai numatytas: žr. 1980 m. Hagos konvencijos 9 straipsnį.

³⁶ Teisingumo Teismas nenagrinėjo atveju, kai procesai pradedami lygiagrečiai: žr., be kita ko, Sprendimo *TT* 19 ir 20 punktus.

³⁷ Jeigu taip pat įvykdytos kitos Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkte numatytos sąlygos.

C. Šių kriterijų taikymas pagrindinėje byloje

65. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antrąjį prejudicinį klausimą suformulavo remdamasis dvejopa prielaida:

- pirma, atrodo, kad taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį yra nesvarbu, jog Lenkijos teismuose buvo pateiktas prašymas grąžinti, išnagrinėtas pagal 1980 m. Hagos konvenciją,
- antra, šis teismas Vokietijos teismams pateiktą prašymą dėl L. globos laiko prašymu grąžinti, kaip tai suprantama pagal tą patį straipsnį.

66. Siekiant pateikti naudingą atsakymą į prejudicinį klausimą, reikia įvertinti šių prielaidų teisingumą.

1. Prašymas grąžinti L. į Šveicariją

67. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį prašymą pateikęs teismas prašymą grąžinti³⁸ L. į Šveicariją, kuri jį tėvas pateikė Lenkijos teismams 2017 m. liepos 7 d., laiko nesvarbiu siekiant išlaikyti jurisdikciją Vokietijoje pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį.

68. Savo pastabose Komisija pateikė kitokią nuomonę: prašymas grąžinti vaiką į Šveicariją yra svarbus; L. tėvas „nepaliko situacijos tokios, kokia ji yra“, bet stengėsi, kad vaikas būtų grąžintas³⁹.

69. Dėl šios išvados 41 ir paskesniuose punktuose išdėstytų priežasčių manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pozicija yra iš esmės teisinga, atsižvelgiant į jos rezultatą. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkte nurodytomis aplinkybėmis, norint išlaikyti Vokietijos, kaip valstybės narės, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta iki jo išvežimo, teismų jurisdikciją, reikėjo pateikti prašymą grąžinti vaiką į šią šalį.

2. Vokietijos teismuose pateiktas prašymas dėl globos

70. Siekdamas išsiaiškinti, ar valstybės narės (Vokietijos), kurioje buvo L. nuolatinė gyvenamoji vieta iki jos neteisėto išvežimo, teismai (vis dar) turi jurisdikciją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tėvas *prašymą dėl globos* šiems teismams pateikė per Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje nurodytą vienų metų laikotarpį.

71. Darau išvadą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašymą dėl L. globos pripažino prašymu „grąžinti“, kaip tai suprantama pagal minėtą Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį. Dėl to galima išspręsti problemą, susijusią su tuo, kad nepateiktas pats prašymas grąžinti, kurį pagal minėtą straipsnį privaloma pateikti siekiant išlaikyti jurisdikciją kilmės valstybėje narėje, sužinojus vaiko buvimo vietą valstybėje, į kurią jis buvo išvežtas.

³⁸ Vartoju šią sąvoką, nors atsižvelgiant į faktines aplinkybes man kyla abejonių, kad šis prašymas yra prašymas grąžinti tiesiogine šio žodžio prasme, o ne prašymas *perkelti* vaiką pagal 1980 m. Hagos konvenciją.

³⁹ Komisijos rašytinių pastabų 43 punktas.

72. Dėl priežasčių, kurias nurodžiau šios išvados 58 ir paskesniuose punktuose, nematau, kad tokia prielaida yra teisinga. Man taip pat neatrodo, kad ją pateisina teigiamas atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą, kaip netiesiogiai leidžia suprasti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

73. Viena, kai Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio taikymas (siekiant suteikti tarptautinę jurisdikciją tam tikriems teismams neteisėto vaiko išvežimo atveju) nepriklauso nuo to paties teisės akto 11 straipsnio taikymo⁴⁰, ir kita, kai šia išimtinė jurisdikcija galima pasinaudoti bet kuriuo metu, neatsižvelgiant į bandymus pasiekti, kad vaikas būtų grąžintas.

D. Kitos Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje nustatytos sąlygos

74. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia du klausimus, į kuriuos reikėtų atsakyti, jeigu būtų pripažinta (priešingai, nei tvirtinu), kad Vokietijoje pateiktas prašymas dėl globos prilygsta prašymui grąžinti, taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį.

75. Pirmasis klausimas susijęs su globos teisių turėtoji nustatytu terminu, per kurį jis, sužinojęs (arba turėjęs sužinoti) vaiko buvimo vietą, turi prašyti nedelsiant jį grąžinti.

76. Abejonių, regis, kyla dėl to, kad faktinės aplinkybės, kurias L. tėvas nurodė prašydamas grąžinti L. per Šveicarijos institucijas, skiriasi nuo aplinkybių, jo išdėstyty Vokietijoje siekiant įrodyti, kad Vokietijos teismai išlaiko jurisdikciją spręsti globos klausimą:

- per grąžinimo procedūrą tėvas kaip neteisėto L. išvežimo datą nurodė 2017 m. gegužės 24 d., t. y. dieną, kurią ji pradėjo lankyti vaikų darželį Lenkijoje,
- per globos procedūrą tėvas nurodė, kad buvo susitaręs su L. motina, jog vaikas nuo 2017 m. lapkričio mėn. lankys darželį Šveicarijoje.

77. Nuo datos, kuria remiamasi, priklauso tai, ar Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje nustatytas vienu metų terminas buvo pasibaigęs, kai L. tėvas pateikė prašymą dėl globos Vokietijoje (2018 m. liepos 13 d.). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar per globos procedūrą pateikti tėvo argumentai, išskyrus tuos, kurie išdėstyti vykdant grąžinimo procedūrą pagal 1980 m. Hagos konvenciją, yra priimtini.

78. Antrasis klausimas susijęs su tarptautinę jurisdikciją lemiančių faktinių aplinkybių (būtent galimo tėvų susitarimo dėl vaiko buvimo Lenkijoje ilgiau nei iki tam tikros dienos) įrodymu. Tėvas mano, kad pareiga jas įrodyti tenka L. motinai pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį⁴¹, kuris taip pat taikomas atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį.

79. Laikausi nuomonės, kad šias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo abejones galima išsklaidyti remiantis tuo, jog neteisėtai išvežto vaiko grąžinimo procedūra ir jo globos procedūra, nors ir susijusios, dėl savo pobūdžio ir dalyko yra savarankiškos.

⁴⁰ Taip yra dėl to, kad 1980 m. Hagos konvencijoje numatyta procedūra pradėta dviejose valstybėse narėse.

⁴¹ Šio straipsnio pirmos pastraipos a punkte nurodyta, kad „<...> valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad: a) asmuo <...> neprieštaravo ar vėliau sutiko, kad vaikas būtų išvežtas ar laikomas“.

80. Reglamente Nr. 2201/2003 šių dviejų procedūrų santykis visų pirma apibrėžtas dviejose nuostatose: 11 straipsnyje „Vaiko gražinimas“ ir 42 straipsnyje, kuris yra skirsnyje „Tam tikrų teismo sprendimų dėl bendravimo teisių ir tam tikrų teismo sprendimų, reikalaujančių sugrąžinti vaiką, vykdytinumas“. Nė vienoje iš šių dviejų nuostatų nėra numatyta tokio procedūrų ryšio, kokį nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

81. Kalbant apie Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį, jo turinys susijęs su prielaida, kad valstybės narės kompetentingos institucijos yra gavusios (globos teises turinčio asmens) prašymą, kuriuo siekiama, kad pagal 1980 m. Hagos konvenciją būtų priimtas sprendimas „sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei [iki neteisėto išvežimo ar laikymo] jis nuolat gyveno valstybėje narėje laikomą vaiką“.

82. Taigi Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 6 dalyje tik numatytas teismų tarpusavio bendravimo mechanizmas: teismas, kuris pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį priėmė sprendimą *negrąžinti* vaiko, perduoda to sprendimo kopiją valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą išvežimą ar laikymą, kompetentingam teismui (arba centrinei institucijai).

83. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnio 2 dalies c punktą, kai vaikas *grąžinamas* priėmus teismo sprendimą, kuriuo įpareigota jį gražinti pagal 11 straipsnio 8 dalį, turi būti atlikti tam tikri veiksmai ir įvykdytos tam tikros sąlygos, kad tam sprendimui būtų taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 4 skirsnyje numatyta vykdymo tvarka.

84. Jokioje Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatoje nenurodyta, kad, siekiant iškelti bylą dėl tėvų pareigų, globos teisių turėtoji arba teismui, į kurį jis kreipiasi, neabejotinai tenka pareiga atsižvelgti į faktinių aplinkybių aprašymą, kurį šis teisių turėtojas perdavė pateikdamas ankstesnį prašymą gražinti vaiką⁴².

85. Reglamente Nr. 2201/2003 taip pat nereikalaujama, kad taisyklės dėl jurisdikciją lemiančių veiksnių įrodymo pagal šio reglamento 10 straipsnį būtų tokios pačios, kaip taikomos 1980 m. Hagos konvencijoje siekiant nuspręsti dėl vaiko gražinimo⁴³.

86. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sprendimas, priimtas vykdant 1980 m. Hagos konvencijoje numatytą procedūrą, neturi poveikio globos teisių turiniui, taigi ir sprendimui, kurį gali priimti šiuo klausimu jurisdikciją turinti institucija⁴⁴.

87. Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad atsižvelgiant į tai, jog gražinimo procedūra yra greita, prašymas gražinti „turi būti grindžiamas greitai ir paprastai patikrinamomis <...> faktinėmis aplinkybėmis“; kaip vieną iš aplinkybių, kurias gali būti sunku ar net neįmanoma įrodyti, jis visų pirma paminėjo datą, nuo kurios išvežimas yra neteisėtas⁴⁵.

⁴² Teismo posėdyje Vokietijos vyriausybės ir L. tėvo atstovai paaiškino, kad pagal nacionalinę teisę šeimos bylose teisėjas savo iniciatyva atlieka būtinus tyrimus, siekdamas nustatyti sprendimui priimti svarbias faktines aplinkybes. Taigi tuo, kad per vieną (globos) procedūrą gali būti taikomas „draudimas tėvui naujai išdėstyti faktines aplinkybes“, negalima remtis per kitą (grąžinimo) procedūrą, kaip, atrodo, siūlo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

⁴³ Iš tiesų nenumatyta jokių taisyklių dėl šių veiksnių įrodymo. Reglamente Nr. 2201/2003 reikalaujama tik patikrinti jurisdikciją ir pririnkus savo iniciatyva pareikšti, kad teismas jurisdikcijos neturi: žr. jo 17 straipsnį.

⁴⁴ 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829) 62 ir paskesni punktai ir Sprendimo *OL* 65 punktai.

⁴⁵ Sprendimo *OL* 58 punktai.

88. Galiausiai atsižvelgdamas į šias prielaidas manau, kad:

- nacionaliniam teismui (jam tenka pareiga nuspręsti, ar jis turi jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl vaiko globos) Reglamente Nr. 2201/2003 nėra pateikta taisyklių, pagal kurias būtų galima nustatyti, koku mastu jis yra saistomas ankstesnių teiginių, pateiktų per kitą procedūrą, kurioje buvo prašoma grąžinti vaiką⁴⁶,
- kadangi nėra Sąjungos teisės normų dėl pareigos įrodyti aplinkybes, kuriomis pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį grindžiama konkrečios valstybės narės teismų tarptautinė jurisdikcija, šios teisės normos nustatomos kiekvienos valstybės narės teisės sistemoje, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų ir užtikrinant Reglamento Nr. 2201/2003 veiksmingumą.

V. Išvada

89. Siūlau Teisingumo Teismui pateikti tokį atsakymą į antrąją *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) prejudicinį klausimą:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 10 straipsnio b punkto i papunktis

turi būti aiškinamas taip:

pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų pateiktas prašymas, kuriuo siekiama grąžinti vaiką į kitą valstybę nei ta, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo, negali būti laikomas „prašymu grąžinti“, taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį.

Kai vaiko buvimo vieta yra žinoma (arba turi būti žinoma), valstybės narės, kurioje vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo prieš pat jį neteisėtai išvežant, teismų tarptautinė jurisdikcija išnyksta, jeigu, įvykdžius kitas Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje nustatytas sąlygas, globos teisių turėtojas pateikia prašymą dėl globos tuose teismuose, o ne prašymą grąžinti valstybės narės, į kurią vaikas išvežtas, institucijoms.

Į argumentus dėl faktinių aplinkybių, pateiktus vykdant pagal 1980 m. Hagos konvenciją pradėtą vaiko grąžinimo procedūrą, nebūtina atsižvelgti sprendžiant, ar valstybės narės teismas turi jurisdikciją per vélesnę globos procedūrą.

1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnyje numatyta įrodinėjimo pareigos taisyklė netaikoma faktinėms aplinkybėms, kurios nurodytos kaip tarptautinės jurisdikcijos pagrindas pateikiant prašymą dėl globos.

⁴⁶ Byloje, kurioje vadovaujamosi vaiko interesais, tėvų teiginiai apie tai, kada išvežimas buvo ar tapo neteisėtas (kaip aplinkybė, prireikus prilygstanti žinojimui apie vaiko buvimo vietą), neturėtų būti privalomi teismui, turinčiam taikyti Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį. Šiuo klausimu *dies a quo* turi būti data, nuo kurios, atsižvelgiant į įrodymus, objektyviai nekyla pagrįstų abejonių, kad vaikas nebus grąžintas į kilmės valstybę narę.